

Paweł Glugła*

Archiwalia dekanatu baranowskiego diecezji sandomierskiej w zasobach Archiwum Diecezjalnego im. Arcybiskupa Jerzego Ablewicza w Tarnowie

Papież Jan Paweł II bullą *Totus Tuus Poloniae Populus* z 25 marca 1992 r. zreorganizował struktury Kościoła katolickiego w Polsce¹ – powołanych zostało 13 nowych diecezji, a osiem istniejących zostało podniesionych do rangi archidiecezji. Pociągnęło to za sobą zmiany wielkości i granic wszystkich dotychczasowych kościelnych jednostek terytorialnych. Trzynastie nowo erygowanych wówczas diecezji to: bielsko-żywiecka, elbląska, ełcka, gliwicka, kaliska, legnicka, łowicka, radomska, rzeszowska, sosnowiecka, toruńska, warszawsko-praska i zamojsko-lubaczowska. W wyniku tych zmian Kościół katolicki w Polsce składał się z 41 jednostek terytorialnych, w tym 13 archidiecezji-metropolii, 26 diecezji, ordynariatu polowego i jednej archidiecezji (łódzkiej), nieposiadającej diecezji sufraganalnych, podlegającej bezpośrednio Stolicy Apostolskiej.

W okresie komunizmu władze PRL w latach 1945–1957 dokonały kilku większych i kilkudziesięciu mniejszych rewizji w podziale administracyj-

---

* doktorant historii Uniwersytetu Rzeszowskiego; autor książki *Tarnowianie w drodze do niepodległości 1914–1918*, współautor książek: z serii *Dzieje Diecezji Tarnowskiej* (t. 5, 6); *Klasztory w życiu Jasła na przestrzeni jego dziejów*; *Wybrane zagadnienia z dziejów Kalwarii Zebrzydowskiej*; autor wielu artykułów naukowych i popularnonaukowych; zainteresowania badawcze: historia lokalna, dzieje Kresów, historia Kościoła, zwłaszcza zgromadzeń wincentyńskich i przedwojennych polskich kapelanii wojskowych, działalność aparatu represji w powojennej Polsce; e-mail: pawelg64@op.pl

¹ Kościół katolicki w Polsce w chwili uzyskania wolności działania i autonomii od władz państwowych w 1989 r. miał 27 jednostek terytorialnych, w tym 5 archidiecezji, będących stolicami metropolii (prowincji kościelnych) i 22 diecezje. Zob. Paweł Ciecieląg, *Struktury organizacyjne Kościoła katolickiego w Polsce (obrzędek rzymskokatolicki i obrządku wschodnie)*, [w:] *1050 lat chrześcijaństwa w Polsce*, red. Paweł Ciecieląg, Bożena Łazowska, Piotr Łysoń, Wojciech Sadło SAC, Warszawa 2016, s. 94–96.

nym Polski, który absolutnie nie pokrywał się z podziałami struktur kościelnych. Konferencja Episkopatu Polski przygotowywała w latach 1967 i 1970 projekty reorganizacji struktur Kościoła katolickiego w Polsce. Z zachowanych materiałów archiwalnych wynika, że planowano erygowanie siedmiu metropolii, w skład których wchodziłoby siedem arcybiskupstw oraz 31 diecezji sufraganalnych, łącznie 38 jednostek kościelnych. Proponowano utworzenie m.in. metropolii małopolskiej (archidiecezja Kraków Miasto, diecezja kielecka, diecezja małopolska (Kraków), diecezja sandomierska (stolica Tarnobrzeg), diecezja tarnowska). Projekt zakładał likwidację kilku stolic biskupich – nierzadko o bardzo długiej tradycji historycznej – we Włocławku (1148), Przemyślu (1375), Sandomierzu (1818) i Pelplinie (1824). Projekt z 1970 r. był teoretycznym przyczynkiem do całościowego uregulowania struktur kościelnych w Polsce². Wiązało się to z normalizacją stosunków Polski i Republiki Federalnej Niemiec w grudniu 1970 r. W 1975 r. komuniści w Polsce zreorganizowali struktury administracyjne kraju (powstało 49 województw). Warto przy tym wspomnieć, że zagadnieniem reorganizacji granic diecezji na ziemiach polskich dogłębnie zajął się ks. prof. Bolesław Stanisław Kumor³, który na prośbę kard. Stefana Wyszyńskiego i kard. Franciszka Macharskiego dokonał szczegółowej analizy i sporządził projekt reorganizacji struktur diecezjalnych w Polsce, biorąc pod uwagę wiele ważnych kwestii, w tym historyczno-geograficznych i populacyjnych. W części projekt ów uzyskał aprobatę Nuncjusza Apostolskiego w Polsce i samej Stolicy Apostolskiej.

Diecezje tarnowska i sandomierska powołane zostały do istnienia w okresie niewoli narodowej⁴. W styczniu 1773 r. gubernator Galicji przedłożył projekt utworzenia diecezji tarnowskiej z galicyjskiej części diecezji krakowskiej. Jego plan miał na celu, jak uzasadniał cesarzowej Marii Teresie, aby „mieszkańcom nowej prowincji odciąć wszelki związek i społeczne

---

² Por. Michał Białkowski, *Dwa posoborowe projekty reorganizacji struktur kościelnych w Polsce z drugiej połowy lat sześćdziesiątych XX wieku*, „Zapiski Historyczne” 2017, t. 82, z. 3, s. 127–144.

³ Zob. Bolesław Kumor, *Projekty reorganizacji Kościoła polskiego w latach 1918–1925*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 1975, t. 8, s. 155–162; idem, *Rozwój organizacji metropolitalnej i diecezjalnej na historycznych ziemiach polskich (1000–1992)*, „Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej” 1997, t. 4, s. 213–222.

⁴ Szerzej: Bolesław Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej 1772–1918*, Kraków 1980.

stosunki z Polską i aby odłączyć ich zupełnie od jurysdykcji kościelnej biskupów polskich, jak to się już dokonało w administracji cywilnej”⁵. Było to jedno z wielu posunięć józefinizmu. Jak trafnie określił ks. Michał Zarczycki: „józefinizm wziął imię od Józefa II cesarza rzymsko-niemieckiego. Cesarz ten przewracał wszystkie kąty Kościoła aż do organowego chóru i trupiarni”⁶. Wybór Tarnowa na siedzibę biskupstwa tłumaczono centralnym położeniem tego miasta w galicyjskiej części ówczesnej diecezji krakowskiej. Maria Teresa zwróciła się w tej sprawie bezpośrednio do Stolicy Apostolskiej, argumentując, że granice diecezji powinny być dostosowane do granic państwowych. Rokowania ze Stolicą Apostolską przedłużały się. Zakończył je Pius VI, wydając 13 marca 1786 r. bullę *In suprema beati Petri cathedra*, erygując diecezję tarnowską⁷. Trzeci rozbiór Rzeczypospolitej w 1795 r. spowodował zmiany granic politycznych. Austria uzyskała znaczne obszary w południowej Polsce, do zaboru austriackiego włączono Kraków. Wraz z likwidacją dotychczasowego kordonu rozbiorowego oddzielającego Kraków od terytorium Austrii zniknął główny powód, który zadecydował o utworzeniu diecezji tarnowskiej. Dalsze jej istnienie nie miało już uzasadnienia.

Wiedeń postanowił zatem zlikwidować biskupstwo w Tarnowie i utworzyć nowe biskupstwo w Kielcach. Za takim rozwiązaniem przemawiało położenie Kielc, bardziej oddalonych od Krakowa niż Tarnów, a także względy finansowe, bowiem obliczono, że utrzymanie nowej diecezji kieleckiej z funduszu religijnego będzie mniej kosztowne niżłożenie na funkcjonowanie biskupstwa w Tarnowie⁸. W sierpniu 1802 r. dwór wiedeński postanowił znieść diecezję tarnowską i utworzyć w jej miejsce nową diecezję kie-

---

⁵ Było to jedno z posunięć zaborczej władzy, zwane „józefinizmem”, mające na celu utworzenie Kościoła państwowego, a zarazem odgórnego, drobiazgowego, w praktyce chaotycznego, często niedorzecznego, z ograniczeniem prerogatyw Stolicy Apostolskiej. Zob. Maciej Paszyn, *Reformy józefińskie w świetle relacji prasy polskiej okresu stanisławowskiego*, Łódź 2015.

⁶ *Józefinizm. Dorzutek do dziejów Kościoła polskiego przez X. M. Zarczyckiego* (przedruk z „Tygodnika Katolickiego”), Grodzisk 1865, s. 15.

⁷ Zob. Bolesław Kumor, *Diecezja Tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji 1786–1985*, Kraków 1985, s. 6–52.

⁸ Por. Bolesław Kumor, *Dzieje polityczno-geograficzne diecezji tarnowskiej*, Lublin 1958, s. 61–65; idem, *Organizacja terytorialna diecezji kieleckiej*, „Nasza Przeszłość” 1963, t. 17, s. 187–232.

lecką⁹. Po pertraktacjach między rządem wiedeńskim a Stolicą Apostolską papież Pius VII bullą *Indefessum personarum*, wydaną 13 czerwca 1805 r., przeniósł stolicę biskupią z Tarnowa do Kielc i utworzył nową diecezję kielecką, włączoną do metropolii lwowskiej¹⁰, w której było łącznie pięć biskupstw¹¹.

Po kilkunastu latach zawirowań, m.in. w związku z postanowieniami Kongresu Wiedeńskiego, na którym utworzono Wolne Miasto Kraków, zaistniała nowa sytuacja. Przywrócenie diecezji tarnowskiej, początkowo pod nazwą tyniecka, z siedzibą w Tyńcu, nastąpiło w 1821 r. Powołał ją bullą *Studium paterni affectus* z 20 września 1821 r. papież Pius VII. W skład diecezji tynieckiej wchodziły parafie i dekanaty z terenów, na których kilkanaście lat wcześniej istniała diecezja tarnowska. Na mocy bulli papieża Leona XII *Sedium episcopatum translationes* z 23 kwietnia 1826 r. stolicę tej diecezji przeniesiono z opactwa w Tyńcu do Bochni, a następnie do Tarnowa, a diecezja otrzymała ponownie nazwę tarnowskiej. Weszła także w skład metropolii lwowskiej. Biskupem został mianowany opat tyniecki Grzegorz Tomasz Ziegler¹².

Pod koniec XIX w. diecezja tarnowska obejmowała swoim zasięgiem dawniejszy obwód tarnowski, sądecki, wadowicki i część krakowskiego, do którego został wcielony był obwód bocheński. Dzieliła się na 26 dekanatów, miała 294 samoistne parafie, 16 kapelanii miejscowych, 19 kościołów filialnych, dziewięć męskich, dwa żeńskie klasztory, 552 księży świeckich, 60 zakonnych, 75 zakonnice. Ilość wiernych obrządku łacińskiego w całej diecezji wynosiła w 1876 r. 1 085 266¹³. W trakcie obu wojen światowych XX w. diecezja tarnowska poniosła straty osobowe tak w du-

---

⁹ Zob. idem, *Organizacja terytorialna...*, s. 195–198.

¹⁰ Ks. Daniel Olszewski, *Historyczne uwarunkowania powstania diecezji kieleckiej*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2005, t. 4, s. 15–21.

¹¹ Od 1805 r. granice metropolii lwowskiej pokrywały się z politycznymi granicami zaboru austriackiego. Od tego roku metropolie lwowskiemu podporządkowanych było 5 biskupstw: Baków, Kielce, Kraków, Lublin i Przemyśl. Zob. Bolesław Kumor, *Ustrój Kościoła katolickiego w zaborze austriackim (1772–1815)*, [w:] *Historia Kościoła w Polsce*, t. 2, cz. 1, red. Bolesław Kumor, Zdzisław Obertyński, oprac. Julian Ataman [et al.], Poznań 1979, s. 280–281.

¹² Jan Pączek, *Biskup Grzegorz Tomasz Ziegler jako organizator diecezji tynieckiej (tarnowskiej) (1822–1827)*, „Prawo Kanoniczne” 1969, R. 12, nr 3–4, s. 129–178.

¹³ Zob. *Rzymsko kat. Konsystorz w Tarnowie*, [w:] *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomarii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1876*, Lwów 1876, s. 361–362.

chowieństwie, jak i wiernych, a także materialne¹⁴. Po ostatniej reorganizacji w 1992 r. w strukturach terytorialnych diecezji tarnowskiej znalazły się 424 parafie¹⁵.

Diecezja sandomierska została utworzona przez papieża Piusa VII bullą *Ex imposita Nobis* z 30 czerwca 1818 r.¹⁶ Wtedy to Kolegiatę Najświętszej Marii Panny w Sandomierzu podniesiono do godności katedry, zaś kapitułę kolegiacką przekształcono w katedralną. Granicami naturalnymi diecezji były rzeki: Wisła, Pilica, Czarna, a także pasmo Gór Świętokrzyskich. Diecezja sandomierska w 1908 r. składała się ze 197 parafii oraz 13 filii parafialnych i liczyła blisko 844 000 wiernych, a także 297 księży, jednego zakonnika, 34 habitowe siostry zakonne¹⁷. W 1921 r. została zreorganizowana i liczyła 217 parafii, 279 kościołów i kaplic oraz 913 234 wiernych¹⁸. Po niewielkich zmianach w 1925 r. jej granice przetrwały do 1992 r. Powierzchnia diecezji wynosiła 12 000 km². W przededniu wybuchu II wojny światowej posiadała 21 dekanatów i 223 parafie. Podczas II wojny światowej diecezja sandomierska poniosła poważne straty w obiektach sakralnych, zwłaszcza w części nadwiślańskiej, przez którą w 1944 r. przebiegała linia frontu. Całkowitemu zniszczeniu uległo wówczas 19 świątyń, a kolejne 72 doznały znacznych uszkodzeń¹⁹. Warto nadmienić, że od 1944 r. budynek Niższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu przejął na siedzi-

---

¹⁴ Zob. Paweł Gługła, *Działalność tarnowskiej delegacji Księzęco-Biskupiego Komitetu Pomocy w latach 1915–1917*, „Krakowskie Studia Małopolskie” 2016, nr 21, s. 233–254; idem, *Straty ludności polskiej w latach 1939–1945 na przykładzie parafian św. Rodziny w Tarnowie*, „Rocznik Tarnowski” 2010, t. 15, s. 167–180.

¹⁵ Diecezja tarnowska w dniu 1 marca 1992 r., a więc przed reorganizacją diecezji, liczyła 481 parafii, 11 rektoratów, 39 dekanatów i 1 305 000 wiernych. Zob. *Schematyzm diecezji tarnowskiej z 1992 r.*, cz. 2: *Diecezja w nowych granicach*, Tarnów 1992, s. 25.

¹⁶ Była to bulla cyrkumskrypcyjna, ustalająca organizację terytorialną Kościoła w Królestwie Polskim, wydana 30 czerwca 1818 r. przez papieża Piusa VII. Zob. Bolesław Kumor, *Granice metropolii i diecezji polskich (968–1939)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1970, t. 20, s. 315.

¹⁷ Grażyna Łuszkiewicz, *Życie codzienne w międzywojennym Radomiu*, Radom 2009, s. 59.

¹⁸ *Ibidem*, s. 44.

¹⁹ Zob. *Na gruzach Babilonu... ujrzałem Miasto Święte, Jeruzalem nowe. Przekształcenia przestrzeni sakralnej i jej wpływ na obrzędowość w polskich miastach lat 1945–1947*, [w:] *Sacrum w mieście*, t. 2: *Epoka nowożytna i czasy współczesne. Wymiar religijny, kulturalny i społeczny*, red. Danuta Quirini-Popławska, Łukasz Burkiewicz, Kraków, 2016, s. 345.

bę Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego²⁰. W 1945 r. w diecezji sandomierskiej było 21 dekanatów, 240 parafii i 12 kościołów filialnych. Natomiast w 1956 r. diecezja obejmowała 249 kościołów parafialnych oraz 11 filialnych, były 22 dekanaty²¹. Ogólna liczba księży w diecezji sandomierskiej w 1945 r. wynosiła 467²². W okresie komunizmu w Polsce wobec duchowieństwa diecezji sandomierskiej (podobnie jak pozostałych diecezji) aparat bezpieczeństwa stosował na polecenie PPR/PZPR represje²³.

Dnia 3 października 1981 r. papież Jan Paweł II zmienił nazwę diecezji sandomierskiej na sandomiersko-radomską, by następnie 25 marca 1992 r. bullą *Totus Tuus Poloniae Populus* przywrócić nazwę diecezji sandomierskiej i dokonać reorganizacji jej granic. Terytorium diecezji sandomierskiej objęło parafie i wiernych z części diecezji tarnowskiej – cały dekanat baranowski z parafiami: Baranów Sandomierski, Borki Nizińskie, Domacyny, Gawłuszowice, Jaślany, Padew Narodowa, Sarnów, Skopanie-Osiedle, Tuszów Narodowy, Wola Baranowska i Zachwiejów²⁴. Obecnie diecezja sandomierska należy do metropolii lubelskiej.

Powstanie, a w zasadzie wydzielenie w 1992 r. diecezji sandomierskiej, wiązało się z reorganizacją i przypisaniem na rzecz tejże diecezji zarówno określonych miejscowości, jak i zamieszkałych w nich wiernych Kościoła rzymskokatolickiego. Pozostały, a wytwarzany przez wieki zasób dokumentacji archiwalnej z „wchłoniętego” przez diecezję sandomierską dekanatu baranowskiego z diecezji tarnowskiej, zachował się w zbiorach Archiwum Diecezjalnego im. Arcybiskupa Jerzego Ablewicza w Tarnowie. Należy zaznaczyć, że diecezja sandomierska posiada swoje archiwum, w którym zdeponowanych jest wiele cennych i unikatowych dokumentów, wytworzonych na przestrzeni dwóch stuleci jej istnienia²⁵.

---

²⁰ Bogdan Stanaszek, *Likwidacja Niższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu w czasach stalinowskich*, „Zeszyty Sandomierskie” 2003, R. 10, z. 17, s. 28–29.

²¹ Idem, *Diecezja sandomierska w powojennej rzeczywistości politycznej 1945–1967*, t. 1: *Problematyka personalno-organizacyjna*, Sandomierz 2006, s. 74–75.

²² Ks. Konrad Fedorowski, *Represje Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu wobec Kościoła rzymskokatolickiego w latach 1944–1956 – problematyka personalno-organizacyjna*, „Studia Sandomierskie” 2012, t. 19, nr 1, s. 73.

²³ Szerzej: Bogdan Stanaszek, *Księża diecezji sandomierskiej więzieni przez władze komunistyczne po II wojnie światowej*, Rzeszów 2008.

²⁴ Zob. *Schematyzm diecezji tarnowskiej z 1992 r.*, cz. 2: *Diecezja...*

²⁵ Zob. *Pergaminy Archiwum Kapituły Katedralnej Sandomierskiej*, oprac. Feliks Kuryk, Sandomierz 2002; *Inwentarz rękopisów Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedral-*

Niezastąpionym źródłem informacji o strukturach diecezjalnych są schematyzy zarówno diecezji tarnowskiej²⁶, jak i sandomierskiej²⁷, zdeponowane tak w zasobach archiwalnych obu diecezji, jak i bibliotek seminaryjnych. W 1993 r. ukazał się pełniejszy druk zawierający dane dotyczące parafii, kapłanów, duszpasterstw specjalistycznych, zakonów, zgromadzeń pełniących posługę w diecezji oraz najbardziej potrzebne informacje odnoszące się zarówno do Kościoła w Polsce, jak i na świecie²⁸. Szczególną wartość historyczną mają wydawnictwa periodyczne diecezji sandomierskiej. Przykładowo wymienić można ukazujący się od 1907 r. periodyk kurii diecezjalnej „Kronika Diecezji Sandomierskiej”²⁹. Publikator ten z upływem czasu przechodził ewolucję. Jego trzonem tematycznym były i są dokumenty kościelne, ogłoszenia i informacje, a także część teologiczno-pastoralna. Innym periodykiem sandomierskim, który warto też zasygnalizować, były „Nasze Drogi. Miesięcznik Akcji Katolickiej Diecezji Sandomierskiej” wydawany w latach 1938–1939, zaś w latach 1931–1939 publikowany był tygodnik diecezji sandomierskiej „Siewca Prawdy”³⁰.

Natomiast diecezja tarnowska wydaje oprócz *Schematyzmów diecezji tarnowskiej*, istotne z punktu widzenia tak historycznego, archiwalnego, jak

---

nej w Sandomierzu XIII–XX wieku, oprac. Feliks Kiryk, Sandomierz 2010; *Inwentarz rękopisów Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedralnej w Sandomierzu*, t. 2: XII–XX wiek, oprac. Feliks Kiryk przy współdziale Michała Szczerby, Kraków 2018.

²⁶ Zob. Bolesław Kumor, *Schematyzy diecezji tarnowskiej z XIX w. jako źródło demograficzne*, „Przeszłość Demograficzna Polski” 1967, t. 1, s. 67–87.

²⁷ Zob. Tomasz Moskał, *Rubrycele i schematyzy diecezji sandomierskiej (1818–1992)*, „Roczniki Teologiczne” 2018, t. 65, s. 39–50.

²⁸ Zob. Sylwia Konarska-Zimnicka, *Konferencja naukowa „Rubrycele i schematyzy Kościoła w Polsce”*. Kielce 23–25 maja 2014, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2014, t. 102, s. 437–446.

²⁹ Początkowo był to miesięcznik, jak określał jego podtytuł, „poświęcony sprawom religijnym, naukowym i społecznym”. Pierwszym redaktorem był ks. Jan Gajkowski. Redakcja i administracja mieściły się w sandomierskim seminarium, a drukowany był w drukarni sandomierskiej W. Byrzyńskiego. W 2007 r. w Sandomierzu odbyła się sesja naukowa poświęcona 100-leciu tego diecezjalnego periodyku. Zob. *Stulecie periodyku diecezjalnego „Kronika Diecezji Sandomierskiej”, pokłosie sesji naukowej z 15–16 listopada 2007 r.*, red. Jan Krasieński, Sandomierz 2009.

³⁰ Zob. Michał Leszczyński, „Siewca Prawdy” – tygodnik diecezji sandomierskiej w latach 1931–1939, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2014, t. 38, z. 1, s. 71–84.

i formacyjnego, czasopismo „Currenda”³¹. Przechodziły one swoistą ewolucję na przestrzeni dziejów.

W tekście opisano zbiór archiwaliów wytworzonych w parafiach należących do dekanatu baranowskiego, który został skatalogowany i jest udostępniany w siedzibie Archiwum Diecezjalnego im. Arcybiskupa Jerzego Ablewicza w Tarnowie³². Autor sporządził tabelaryczne zestawienia materiałów z poszczególnych grup archiwaliów, wymieniające informacje o miejscowościach z obszaru diecezji sandomierskiej³³.

W dziale „Akta pergaminowe” zdeponowanych jest 121 dokumentów pergaminowych, z których najstarszy, datowany na 1313 r., to fałszyfikat. Z diecezji sandomierskiej na uwagę zasługują dwa dokumenty z początku XVIII w. dotyczące Gawłuszowic.

Treść dokumentu	Miejscowość	Sygnatura
Dokument sądowy: spór Tarło – proboszcz w Gawłuszowicach 1712 r.	Gawłuszowice 1712 r.	DP 4/70
Orzeczenie Roty dla Gawłuszowic 1720 r.	Gawłuszowice 1720 r.	DP 4/71

Tabela 1. Dział „Akta pergaminowe”

Dział zatytułowany „Akta lokalne diecezji sandomierskiej” składa się z akt lokalnych parafii, które do 1992 r. należały do diecezji tarnowskiej, zaś po reorganizacji struktur diecezjalnych Kościoła katolickiego w Polsce stanowią część diecezji sandomierskiej. Jest to głównie korespondencja pomiędzy urzędami parafialnymi a Konsystorzem Biskupim, instytucjami administracji państwowej i samorządowej oraz osobami prywatnymi.

³¹ 2018 r. jest 168 rokiem wydawania „Currendy”.

³² <http://www.archiwum.diecezja.tarnow.pl/> (odczyt: 17.06.2018). Archiwum Diecezjalne w Tarnowie posiada własny statut zatwierdzony przez biskupa ordynariusza dr. Andrzeja Jeża. W 2015 r. wydana została przez Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos” publikacja książkowa *Archiwum Diecezjalne w Tarnowie. Historia i zasób*, red. ks. Stanisław Tokarski, ks. Jacek Słowik, ks. Marek Podgórski i Angela Sołtys. Został w niej umieszczony w skatalogowanej formie pełny zasób archiwaliów tegoż archiwum kościelnego.

³³ Wszystkie zestawienia opracowane na podstawie: *Archiwum Diecezjalne w Tarnowie. Historia i zasób...*, s. 555–559; Witold Zdaniewicz, Sławomir H. Zaręba, Robert Stępisiewicz, *Wykaz parafii w Polsce 2006 według diecezji. Stan na 31.12.2005 r.*, t. 2, Warszawa 2006, s. 572–576.

Parafia	Lata	Sygnatura
Baranów Sandomierski	1745–1920	LBs I/1
	1921–1985	LBs I/2
Borki Nizińskie	1841–1985	LBs II
Domacyny	1905–1985	LDs I
Gawłuszowice	1677–1900	LGs I/1
	1901–1946	LGs I/2
	1947–1985	LGs I/3
Jaślany	1832–1910	LJs I/1
	1911–1985	LJs I/2
Padew Narodowa	1594–1900	LPs I/1
	1901–1920	LPs I/2
	1921–1985	LPs I/3
Sarnów	1945–1985	LSs I
Skopanie-Osiedle	1924–1985	LSs II
Wola Baranowska	1916–1985	LWs I
Zachwiejów	1947–1985	LZs I

Tabela 2. Dział „Akta lokalne diecezji sandomierskiej”

Parafia	Sygnatura
Baranów Sandomierski	DLsB I
Borki Nizińskie	DLsB II
Domacyny	DLsD I
Gawłuszowice	DLsG I
Jaślany	DLsJ I
Sarnów	DLsS I
Skopanie-Osiedle	DLsS II
Padew Narodowa	DLsP I
Tuszów Narodowy	DLsT I
Wola Baranowska	DLsW I

Tabela 3. Dział „Akta lokalne diecezji sandomierskiej – dodatki”

Materiały uzupełniające znajdują się w dziale „Akta lokalne diecezji sandomierskiej – dodatki”, gdzie umieszczono dokumentację treściowo odpowiadającą tematyce akt lokalnych, która jednakże nie była przedmiotem procedowania Konsystorza Biskupiego/Kurii Diecezjalnej w Tarnowie i nie została wprowadzona do dziennika podawczego Kurii, nie jest więc opatrzona sygnaturą, prezentatą, ani też pieczęciami i dekretacjami.

Niezwykle cenne dla badaczy materiały zawiera dział „Księgi metrykalne diecezji sandomierskiej (w formie papierowej)”. Dopiero po Soborze Trydenckim (1545–1563) parafie zaczęły prowadzić księgi metrykalne. Tak funkcjonujące archiwa i powstałe przy parafiach kancelarie przetrwały do rozbiorów³⁴. W dziale tym zgromadzono kopie (wtóropisy) ksiąg metrykalnych parafii³⁵.

Parafia	Lata	Sygnatura
Baranów Sandomierski	Ochrzczeni: 1801–1841	MsB I/1
	Ochrzczeni: 1841–1850, 1852–1858, 1860, 1862–1883	MsBI/2
	Małżeństwa: 1802–1817, 1820–1821, 1823–1838, 1841	MsB I/3
	Małżeństwa: 1839–1844, 1846–1849, 1852–1853, 1855–1860, 1862–1883	MsB I/4
	Zmarli: 1803–1818, 1820–1840	MsB I/5
	Zmarli: 1841–1848, 1851–1856, 1858–1860, 1862–1866, 1869–1877	MsB I/6
	Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1946–1959	MsB I/7
	Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1960–1989	MsB I/8

³⁴ Zob. Marek A. Zahajkiewicz, *Archiwa parafialne jako przedmiot szczególnej troski*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 2001, t. 11, s. 329–330.

³⁵ W sprawie wtóropisów sporządzanych również w diecezji sandomierskiej publikowane były wielokrotnie zarządzenia biskupie. Przykładowo wymienić można *Rozporządzenia władzy diecezjalnej. Zarządzenie w sprawie wtóropisów ksiąg kościelnych*, [w:] *Dział Urzędowy „Kroniki Diecezji Sandomierskiej” z 1948 zawierający rozporządzenia Stolicy Apostolskiej, diecezjalne i państwowe*, Sandomierz 1948, s. 25–26.

Borki Nizińskie	Ochrzczeni, małżeństwa: 1947–1982, 1984 Zmarli: 1947–1955, 1963–1984 Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1983–1991	MsB VI/1
Domacyny	Ochrzczeni: 1969–1982 Małżeństwa: 1983–1985 Zmarli: 1986–1991	MsD I/1
Gawłuszowice	Ochrzczeni: 1804–1873	MsG I/1
	Małżeństwa: 1804–1883	MsG I/2
	Zmarli: 1804–1880, 1882–1884 Ochrzczeni: 1874–1880	MsG I/3
	Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1946–1959, 1961–1963	MsG I/4
Jaślany	Ochrzczeni: 1806–1890	MsJ I/1
	Małżeństwa: 1806–1890	MsJ I/2
	Zmarli: 1806–1890	MsJ I/3
	Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1920–1967, 1984–1985	MsJ I/4
Padew Narodowa	Ochrzczeni: 1800–1806, 1808–1818, 1820–1827, 1830–1849, 1851–1861	MsP I/1
	Ochrzczeni: 1863–1889	MsP I/2
	Małżeństwa: 1800–1806, 1808–1818, 1820–1827, 1830–1849, 1851–1861, 1863–1889	MsP I/3
	Zmarli: 1800–1806, 1808–1818, 1820–1827, 1830–1849	MsP I/4
	Zmarli: 1851–1861, 1863–1889	MsP I/5
	Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1946–1990	MsP I/6
Skopanie- -Osiedle	Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1986–1992	MsS II/1
Tuszów Narodowy	Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1940–1984	MsT II/1
Wola Baranowska	Ochrzczeni, małżeństwa, zmarli: 1944–1992	MsW IV/1

Tabela 4. Dział „Księgi metrykalne diecezji sandomierskiej (w formie papierowej)”

Ramy czasowe ksiąg metrykalnych obejmują okres od początku XIX w. do 1992 r. Ilość dokumentów niektórych parafii jest znaczna – np. z parafii Baranów Sandomierski, Padew, są i takie, gdzie jest ich niewiele – np. z parafii Skopanie-Osiedle, Tuszów Narodowy, Wola Baranowska. Przyczyny tego były rozmaite. Należy wziąć również pod uwagę, że w ciągu wieków z dużych obszarowo parafii, a więc i obejmujących znaczną liczbę wiernych, powstawały mniejsze, samodzielne parafie. Nadto proboszczowie różnie wypełniali nałożone na nich w tym względzie obowiązki. Ciężko na nich w miarę regularne dostarczanie do tarnowskiej kurii biskupiej kompletnych wtóropisów ksiąg metrykalnych. Dużą rolę odgrywali dziekani poszczególnych dekanatów podczas wizytacji dziekańskich oraz aparat kurialny, tak podczas wizytacji kanonicznych, jak i formułując powizytacyjne dekrety reformacyjne oraz wystosowując do danych proboszczów urgensy.

Kolejny dział to „Wizytacje dziekańskie”. Już w IX w. w Kościele katolickim pojawiła się funkcja dziekana, którą utożsamiano z funkcją archiprezbitera. W prawie powszechnym termin „dziekan” pojawił się w postanowieniach Soboru Laterańskiego I (1123). Dziekanom przysługiwało przede wszystkim prawo wizytowania duchowieństwa, a także kościołów i kaplic. Drugim obowiązkiem było zwoływanie zebrań podległego dziekanom duchowieństwa. Do uczestnictwa w tych konferencjach obowiązani byli kondekanalni proboszczowie, wikariusze i kapelani³⁶. Funkcja dziekana zmieniła się w prawie posoborowym³⁷. Niemniej ich rola i zadania są od wieków podobne. Zdaniem ks. Jerzego Adamczyka, dziekan troszczy się o prowadzenie przez duchownych życia odpowiadającego ich stanowi, czuwa nad życiem duchowym i materialnym powierzonych swojej pieczy duchownych, zwłaszcza w zakresie formacji stałej, a także obejmuje szczególną troską duchownych chorych, starszych, z problemami natury duchowej. Ponadto czuwa nad tym, by duchowni (prezbiterzy diecezjalni i zakonnicy, jak i stali diakoni, jeśli tacy znajdują się w dekanacie) troskliwie wypełniali swoje obowiązki osobiste i duszpasterskie. Istotny jest przy tym

---

³⁶ Zob. Edward Sztafrowski, *Ponadparafialni współpracownicy biskupa diecezjalnego*, „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny” 1992, t. 35, nr 3–4, s. 30–33.

³⁷ *Ibidem*, s. 33–34.

aspekt braterski, ale zarazem i administracyjny³⁸. Nadto należy zaznaczyć, że istnieje również funkcja wicedziekana³⁹.

Prezentowany dział zawiera sprawozdania pisane po każdorazowej wizytacji parafii dokonanej przez dziekana danego dekanatu. Dziekan był zobowiązany co roku wizytować każdą parafię należącą do dekanatu. Regulował to m.in. kanon 449 *Kodeksu Prawa Kanonicznego (Codex Iuris Canonici)* z 1917 r., który literalnie podawał, że:

przynajmniej raz w roku, w terminie ustalonym przez biskupa, dziekan jest obowiązany zdawać biskupowi diecezjalnemu sprawozdanie dotyczące stanu parafii jego dekanatu, wykonanej i zamierzonej działalności duszpasterskiej, jak również poinformować o warunkach pracy i życzeniach prezbiterów oraz innych osób pełniących posługę na terenie jego okręgu⁴⁰.

Dziekan miał za zadanie szczegółowo i dokładnie sprawdzać podczas wizytacji stan budynków kościelnych, wyposażenia, w tym świątyni, poziom posług duszpasterskich, prowadzenie dokumentacji parafialnej (w tym ksiąg parafialnych, kroniki parafii i wielu innych dokumentów), stan katechezy szkolnej, poziom realizacji zarządzeń władzy diecezjalnej i wiele innych aspektów codziennego funkcjonowania parafii. W *Kodeksie Prawa Kanonicznego* z 1983 r. ukazuje się inny cel urzędu dziekana, niż obowiązywał do tamtego czasu – „wsparcie pasterzowania przez wspólne działanie kilku sąsiednich parafii” dekanatu⁴¹. Szczegółowo zagadnienia dziekańskie regulowały i określały dokumenty synodalne (w tym posynodalne statuty) danej diecezji. Dziekan, zgodnie z prawem, po zakończeniu wizytacji przysyłał sporządzone przez siebie sprawozdanie do Konsystorza Biskupiego (Kurii Biskupiej). W praktyce, realizacja corocznego wizytowania parafii nie zawsze okazywała się możliwa z wielu powodów – np. powodzie, roztopy

---

³⁸ Jerzy Adamczyk, *Dziekan a duchowieństwo dekanalne. Aspekt prawno-duszpasterski*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 2017, nr 2, s. 7–32.

³⁹ Idem, *Urząd wicedziekana*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2017, t. 26, nr 4, s. 23–37.

⁴⁰ Literalnie kanon 449 w CIC z 1917 r. brzmiał następująco: “Saltem semel in anno vicarius foraneus proprii vicariatus rationem reddere debet Ordinario loci, exponens non solum quae intra annum bene gesta sint, sed etiam quae mala obrepserint, quae scandala exorta sint, quae remedia ad ea reparanda adhibita et quidquid agendum existimet ad ea radicatus extirpanda”, *Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti, Papae XV auctoritate promulgatus*, Romae 1951, s. 103.

⁴¹ Zob. Jerzy Adamczyk, *Urząd dziekana w aspekcie prawnokanonicznym*, „Annales Canonici” 2017, t. 13, s. 10.

wiosenne odcinające dostęp do wielu parafii, poważne choroby dziekanów (dolegliwości zdrowotne uniemożliwiające podróże wozem drabiniastym lub furmanką po wyboistych górskich drogach) itp. Przyczyny te miały wpływ na przerwy w procesie wizytowania, więc dokumentacja wizytacji dziekańskich nie jest kompletna. Została ona podzielona wg klucza dekanalnego (z zachowaniem sieci dekanalnej właściwej dla czasu powstania dokumentacji), zaś w obrębie dekanatu dokumenty uporządkowane są według klucza chronologicznego. Należy zaznaczyć, że bezpośrednio przed wizytacjami dziekańskimi proboszczowie parafii sporządzali sprawozdania ze stanu parafii i wręczali je księdzu dziekanowi, który sprawdzał zawarte w nich dane ze stanem faktycznym. Na sprawozdaniach wpisywali swoje dodatkowe uwagi. Dziekani natomiast przygotowywali protokoły powizytacyjne. Zachowane w archiwum najstarsze dokumenty wizytacji dziekańskich parafii dekanatu baranowskiego pochodzą z 1930 r., a najnowsze z 1991 r.

Kolejny interesujący dział to „Wizytacje kanoniczne”. Wizytacje kanoniczne należą od wieków do obowiązków i uprawnień biskupa diecezjalnego. Biskup ma za zadanie regularnie wizytować parafie. Wypełnia tę powinność osobiście lub też delegując w swoim imieniu biskupa sufragana (o ile takiego posiada). Zgodnie z *Kodeksem Prawa Kanonicznego* (tak z 1917 r., jak i 1983 r.) wizytacja biskupia, zwana kanoniczną, winna odbywać się w odstępie nie większym niż dziesięć lat. W okresie niepoprzedzającym termin wizytacji biskupiej parafie wizytują wysłannicy biskupa badający całokształt życia parafialnego. Proboszcz natomiast odpowiada na pytania zawarte w obszernym kwestionariuszu przedwizytacyjnym. Po zakończonej wizytacji biskup sporządza tzw. „dekret reformacyjny”, tzn. analizę sytuacji zastanej w parafii, werbalizując dostrzeżone braki i uchybienia oraz podkreślając pozytywne, a także, o ile wymagają tego fakty i okoliczności, wskazuje ewentualne zagadnienia, sprawy podlegające zmianom i korektom⁴².

Dokumentacja zgromadzona w Archiwum Diecezjalnym w Tarnowie sięga lat 40. XIX w., wcześniej kasata diecezji tarnowskiej na okres 20 lat, następnie częste zmiany na stolicy biskupiej oraz inne czynniki nie sprzy-

---

⁴² O wizytacjach kanonicznych szczegółowo pisze Jan Dyduch w tekście *Duszpasterski i kanoniczny wymiar wizytacji parafii*, „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny” 2001, t. 44, nr 1–2, s. 21–30.

Dekanat	Lata krańcowe	Tom	Sygnatura
Baranowski	1930–1945	I	WD I/1
	1951	XX	WD XX/1
	1952	XXII	WD XXII/1
	1953	XXIV	WD XXIV/1
	1954–1955	XXV	WD XXV/1
	1956	XXVI	WD XXVI/1
	1957	XXVII	WD XXVII/1
	1958	XXIX	WD XXIX/1
	1960	XXXI	WD XXXI/1
	1961	XXXII	WD XXXII/1
	1962	XXXIII	WD XXXIII/1
	1963–1964	XXXV	WD XXXIV/1
	1965–1966	XXXVI	WD XXXVI/1
	1967–1968	XXXVII	WD XXXVII/1
	1970	XL	WD XL/1
	1971	XLIII	WD XLIII/1
	1972	XLV	WD XLV/1
	1973	XLVII	WD XLVII/1
	1974	XLVIII	WD XLVIII/1
	1975	XLIX	WD XLIX/1
	1976	L	WD L/1
	1978	LII	WD LII/1
	1979	LIII	WD LIII/1
1984–1985	LVIII	WD LVIII/1	
1986–1991	LX	WD LX/1	

Tabela 5. Dział „Wizytacje dziekańskie”

jały podejmowaniu wizytacji biskupich. Podobnie jak w przypadku działu „Wizytacje dziekańskie” dokumentacja ułożona jest według porządku dekanalnego (z zachowaniem sieci dekanalnej właściwej dla czasu powstania dokumentacji), zaś w obrębie dekanatu dokumenty uporządkowane są według klucza chronologicznego.

Dekanat	Daty krańcowe	Tom	Sygnatura
Baranowski	1950	X	WK X/1
	1959	XIX	WK XIX/1
	1968	XXXVI	WK XXXVI/1
	1977	LVII	WK LVII/1
	1987	LXIX	WK LXIX/1

Tabela 6. Dział „Wizytacje kanoniczne”

Odbywane wizytacje biskupie mają odzwierciedlenie w zachowanej po nich szczegółowej dokumentacji. Na ogół składa się ona z kwestionariusza wizytacyjnego oraz powizytacyjnego dekretu reformacyjnego. Roczne plany wizytacji biskupich podawane były oficjalnie z wyprzedzeniem czasowym w czasopiśmie urzędowym diecezji tarnowskiej „Currenda”.

Następny dział to „Kongregacje dekanalne”. Księża dziekani zobowiązani byli co określony czas zwoływać kongregacje dekanalne, zwane też „spotkaniami przekąznikowymi”, czyli okresowe spotkania kapłanów pracujących na terenie jednego dekanatu. Przekazywano na nich treść tzw. kongregacji dziekańskiej (dziś w użyciu jest określenie „sesja dziekańska” lub „sesja księży dziekanów”), tj. spotkania biskupa diecezjalnego z księżmi dziekanami, a zatem analizę bieżącej sytuacji pracy Kościoła, decyzje biskupa, zalecenia, komunikaty wydziałów kurialnych itp.

Zarchiwizowane dokumenty wyłącznie dekanatu baranowskiego obejmują lata 1947–1985. Interesujących zagadnień z wcześniejszego okresu (już od 1849 r.) należy szukać w tomach ogólnych (o sygnaturach od KD I do KD XII).

Zasób akt lokalnych, ksiąg metrykalnych i innych dokumentów wytworzonych w parafiach przypisanych od 1992 r. do diecezji sandomierskiej,

Dekanat	Krańcowe lata	Tom	Sygnatura
Baranowski	1886–1916	I	KD I
	1917–1918	II	KD II
	1919–1920	III	KD III
	1921–1922	IV	KD IV
	1923–1924	V	KD V
	1925–1926	VI	KD VI
	1927–1930	VII	KD VII
	1931–1932	VIII	KD VIII
	1933–1934	IX	KD IX
	1935–1936	X	KD X
	1937–1939; 1945	XI	KD XI
	1849–1939, 1943	XII	KD XII
	1947–1975	XIII	KD XIII/2
Sprawy ogólne	1947–1971	XXV	KD XXV/37
	1972–1985	XXV	KD XXV/38
		XXVI	KD XXVI/39

Tabela 7. Dział: „Kongregacje dekanalne”

a znajdujących się w zasobach Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie, jest pokaźny. Księgi metrykalne (ochrzczonych, poślubionych i zmarłych) zamykają się w przedziale XIX i XX w. Część z nich dotyczy wyłącznie XIX w. Nadto dokumenty z działów wizytacji dziekańskich i kanonicznych pozwalają na sporządzenie obrazu dziejów poszczególnych parafii dekanatu baranowskiego na przestrzeni wieków. Uzupełnieniem materiału piśmienego jest interesujący, cenny zbiór fotograficzny, zawierający fotografie kościołów, kaplic, plebanii, wyposażenia świątyń oraz zdjęcia dokumentujące wydarzenia na terenie parafii. Wszystkie omówione dokumenty sta-

nowią materiał źródłowy do badań naukowych nie tylko z zakresu historii Kościoła, diecezji, ale i innych działów nauki. Są również bezsprzecznym dowodem na religijność diecezjan oraz gorliwą i owocną pracę duchowieństwa wśród wiernych⁴³.

BIBLIOGRAFIA

Źródła drukowane

Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti, Papae XV auctoritate promulgatus. Romae: Typis Polyglottis Vaticanis, 1951.

Druki urzędowe

Rozporządzenia władzy diecezjalnej. Zarządzenie w sprawie wtóropisów ksiąg kościelnych. W: *Dział Urzędowy „Kroniki Diecezji Sandomierskiej” z 1948 zawierający rozporządzenia Stolicy Apostolskiej, diecezjalne i państwowe*. Sandomierz: Diecezjalny Zakład Graf. Drukarski, 1948, s. 25–26.

Rzymско kat. Konsystorz w Tarnowie. W: *Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomerii z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1875*. Lwów: nakładem C.K. Namiestnictwa, 1875.

Szematyzm diecezji tarnowskiej z 1992 r. Cz. 2: Diecezja w nowych granicach. Tarnów: Kuria Diecezjalna w Tarnowie, 1992.

Prasa

Józefinizm. Dorzutek do dziejów Kościoła polskiego przez X. M. Zarczyckiego (przedruk z „Tygodnika Katolickiego”). Grodzisk: nakładem E. Thyma, 1865.

Opracowania

Ks. Adamczyk Jerzy: *Dziekan a duchowieństwo dekanalne. Aspekt prawno-duszpasterski*. „Colloquia Theologica Ottoniana” 2017, nr 2, s. 7–32.

Ks. Adamczyk Jerzy: *Urząd dziekana w aspekcie prawnokanonicznym*. „Annales Canonici” 2017, t. 13, s. 9–37.

Ks. Adamczyk Jerzy: *Urząd wicedziekana*. „Łódzkie Studia Teologiczne” 2017, t. 26, nr 4, s. 23–37.

Archiwum Diecezjalne w Tarnowie. Historia i zasób. Red. Stanisław Tokarski, Jacek Słowik, Marek Podgórski, Angela Sołtys. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos”, 2015.

Białkowski Michał: *Dwa posoborowe projekty reorganizacji struktur kościelnych w Polsce z drugiej połowy lat sześćdziesiątych XX wieku*. „Zapiski Historyczne” 2017, t. 82, z. 3, s. 127–144.

---

⁴³ Zob. Mateusz Wyżga, *Archiwa parafialne w badaniach nad historią lokalną*, „Małopolska, Regiony, Regionalizmy, Małe Ojczyzny” 2014, R. 16, s. 45–53.

- Cieciela Paweł: *Struktury organizacyjne Kościoła katolickiego w Polsce (obrzędek rzymskokatolicki i obrządki wschodnie)*. W: *1050 lat chrześcijaństwa w Polsce*. Red. Paweł Cieciela, Bożena Łazowska, Piotr Łysoń, Wojciech Sadło SAC. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny i Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC, 2016, s. 94–96.
- Ks. Dyduch Jan: *Duszpasterski i kanoniczny wymiar wizytacji parafii*. „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny” 2001, t. 44, nr 1–2, s. 21–30.
- Ks. Fedorowski Konrad: *Represje Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu wobec Kościoła rzymskokatolickiego w latach 1944–1956 – problematyka personalno-organizacyjna*. „Studia Sandomierskie” 2012, t. 19, nr 1, s. 5–180.
- Glugla Paweł: *Działalność tarnowskiej delegacji Księżęco-Biskupiego Komitetu Pomocy w latach 1915–1917*. „Krakowskie Studia Małopolskie” 2016, nr 21, s. 233–254.
- Glugla Paweł: *Straty ludności polskiej w latach 1939–1945 na przykładzie parafian św. Rodziny w Tarnowie*. „Rocznik Tarnowski” 2010, t. 15, s. 167–180.
- Inwentarz rękopisów Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedralnej w Sandomierzu XIII–XX wieku*. Oprac. Feliks Kiryk. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 2010.
- Inwentarz rękopisów Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedralnej w Sandomierzu. T. 2: XII–XX wiek*. Oprac. Feliks Kiryk przy współudziale Michała Szczerby. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2018.
- Konarska-Zimnicka Sylwia: *Konferencja naukowa „Rubrycele i schematyzmy Kościoła w Polsce”*. *Kielce 23–25 maja 2014*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2014, t. 102, s. 437–446.
- Ks. Kumor Bolesław: *Diecezja Tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji 1786–1985*. Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1985.
- Ks. Kumor Bolesław: *Dzieje polityczno-geograficzne diecezji tarnowskiej*. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1958.
- Ks. Kumor Bolesław: *Granice metropolii i diecezji polskich (968–1939)*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1970, t. 20, s. 253–374.
- Ks. Kumor Bolesław: *Organizacja terytorialna diecezji kieleckiej*. „Nasza Przeszłość” 1963, t. 17, s. 187–232.
- Ks. Kumor Bolesław: *Projekty reorganizacji Kościoła polskiego w latach 1918–1925*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 1975, t. 8, s. 155–162.
- Ks. Kumor Bolesław: *Rozwój organizacji metropolitalnej i diecezjalnej na historycznych ziemiach polskich (1000–1992)*. „Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej” 1997, t. 4, s. 213–222.
- Ks. Kumor Bolesław: *Schematyzmy diecezji tarnowskiej z XIX w. jako źródło demograficzne*. „Przeszłość Demograficzna Polski” 1967, t. 1, s. 67–87.
- Ks. Kumor Bolesław: *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej 1772–1918*. Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1980.
- Ks. Kumor Bolesław: *Ustrój Kościoła katolickiego w zaborze austriackim (1772–1815)*. W: *Historia Kościoła w Polsce*, t. 2, cz. 1. Red. Bolesław Kumor, Zdzisław Obertyński, oprac. Julian Ataman [et al.]. Poznań: „Pallottinum” Wydawnictwo Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego, 1979, s. 280–281.
- Leszczyński Michał: *„Siewca Prawdy” – tygodnik diecezji sandomierskiej w latach 1931–1939*. „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2014, t. 38, z. 1, s. 71–84.

- Łuszkiewicz Grażyna: *Życie codzienne w międzywojennym Radomiu*. Radom: Radomskie Towarzystwo Naukowe, 2009.
- Moskal Tomasz: *Rubrycele i schematyzmy diecezji sandomierskiej (1818–1992)*. „Roczniki Teologiczne” 2018, t. 65, s. 39–50.
- Na gruzach Babilonu... ujrzałem Miasto Święte, Jeruzalem nowe. Przekształcenia przestrzeni sakralnej i jej wpływ na obrzędowość w polskich miastach lat 1945–1947*. W: *Sacrum w mieście*. T. 2: *Epoka nowożytna i czasy współczesne. Wymiar religijny, kulturalny i społeczny*. Red. Danuta Quirini-Popławska, Łukasz Burkiewicz. Kraków: Akademia Ignatianum, 2016, s. 341–377.
- Ks. Olszewski Daniel: *Historyczne uwarunkowania powstania diecezji kieleckiej*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 2005, t. 4, s. 15–21.
- Paszyn Maciej: *Reformy józefińskie w świetle relacji prasy polskiej okresu stanisławowskiego*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2015.
- Ks. Pączek Jan: *Biskup Grzegorz Tomasz Ziegler jako organizator diecezji tynieckiej (tarnowskiej) (1822–1827)*. „Prawo Kanoniczne” 1969, R. 12, nr 3–4, s. 129–178.
- Pergaminy Archiwum Kapituły Katedralnej Sandomierskiej*. Oprac. Feliks Kiryk. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 2002.
- Ks. Stanaszek Bogdan: *Diecezja sandomierska w powojennej rzeczywistości politycznej 1945–1967*. T. 1: *Problematyka personalno-organizacyjna*. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2006.
- Ks. Stanaszek Bogdan: *Księża diecezji sandomierskiej więzieni przez władze komunistyczne po II wojnie światowej*. Rzeszów: Wydawnictwo Instytutu Pamięci Narodowej, 2008.
- Ks. Stanaszek Bogdan: *Likwidacja Niższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu w czasach stalinowskich*. „Zeszyty Sandomierskie” 2003, R. 10, z. 17, s. 28–29.
- Stulecie periodyku diecezjalnego „Kronika Diecezji Sandomierskiej”, pokłosie sesji naukowej z 15–16 listopada 2007 r.* Red. Jan Krasieński. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia, 2009.
- Ks. Szafranski Edward: *Ponadparafialni współpracownicy biskupa diecezjalnego*. „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny” 1992, t. 35, nr 3–4, s. 30–34.
- Wyżga Mateusz: *Archiwa parafialne w badaniach nad historią lokalną*. „Małopolska, Regiony, Regionalizmy, Małe Ojczyzny” 2014, R. 16, s. 45–53.
- Ks. Zahajkiewicz Marek A.: *Archiwa parafialne jako przedmiot szczególnej troski*. „Poznańskie Studia Teologiczne” 2001, t. 11, s. 329–330.
- Zdaniewicz Witold, Zaręba Sławomir H., Stepisiewicz Robert: *Wykaz parafii w Polsce 2006 według diecezji*. Stan na 31.12.2005 r., t. 2. Warszawa: Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC, 2006, s. 572–576.

PODSUMOWANIE

Archiwalia dekanatu baranowskiego diecezji sandomierskiej w zasobach Archiwum Diecezjalnego im. Arcybiskupa Jerzego Ablewicza w Tarnowie

W zasobach Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie znajdują się dokumenty wytworzone w parafiach dekanatu baranowskiego diecezji tarnowskiej, a przypisanych od 1992 r. do diecezji sandomierskiej. Księgi metrykalne (ochrzczonych, poślubionych i zmarłych) zamykają się w przedziale XIX i XX w. Część z nich dotyczy wyłącznie XIX w. Nadto dokumenty z działów akt lokalnych, wizytacji dziekańskich i kanonicznych pozwalają na sporządzenie obrazu dziejów poszczególnych parafii dekanatu baranowskiego na przestrzeni wieków. Stanowią cenny materiał źródłowy do badań naukowych. Służą jako istotne uzupełnienie wiadomości o historii Kościoła diecezji sandomierskiej. Są również bezsprzecznym dowodem na religijność diecezjan oraz pracę duchowieństwa wśród wiernych w konkretnych parafiach, miejscach i czasie.

SUMMARY

The archival materials of the deanery of the Baranów Sandomierz Diocese in the resources of the Diocesan Archives. Archbishop Jerzy Ablewicz in Tarnów

Documents of the Baranów deanery of the Sandomierz diocese in the resources of the Archbishop Jerzy Ablewicz Diocesan Archives in Tarnów.

The documents of the Diocesan Archives in Tarnów contain documents produced in the parishes of the Baranów diocese, previously of the Tarnów diocese but assigned since 1992 to the Sandomierz diocese. Parish registers (baptisms, marriages and deaths) cover the nineteenth and twentieth centuries. Some of them refer only to the nineteenth century. In addition, documents from local record departments, dignitaries and canonical visits allow you to create an image of the history over the centuries of the Baranów parish. They are a valuable source of research resources. They serve as an important supplement to the history of the Church of the Sandomierz diocese. They are also indisputable proof of the religiousness of the diocese and the work of the clergy among the faithful in particular parishes, places and times.

SŁOWA KLUCZOWE: archiwalia kościelne, wykaz, dokumenty, diecezja tarnowska, diecezja sandomierska, dekanat baranowski, Archiwum Diecezjalne im. Arcybiskupa Jerzego Ablewicza w Tarnowie, XIX–XX w.

KEY WORDS: Church archives, catalogue, documents, Tarnów diocese, Sandomierz diocese, Baranów deanery, Archbishop Jerzy Ablewicz Diocesan Archives in Tarnow, XIX–XX c.